

Anonimizirana verzija

Prijevod

C-284/24 – 1

Predmet C-284/24

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

23. travnja 2024.

Sud koji je uputio zahtjev:

High Court (Irska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

12. travnja 2024.

Tužitelj:

LD

Tuženici:

Criminal Injuries Compensation Tribunal

Minister for Justice and Equality (Ministar pravosuđa i jednakosti,
Irska)

Irska

Attorney General (Glavni državni odvjetnik, Irska)

[omissis]

THE HIGH COURT (VISOKI SUD, IRSKA)

[omissis]

[Nacionalno upućivanje]

[omissis]

**U POGLEDU UPUĆIVANJA ZAHTEJEVA SUDU EUROPSKE UNIJE
U SKLADU S ČLANKOM 267. UGOVORA O
FUNKCIONIRANJU EUROPSKE UNIJE**

[*omissis*] [navođenje stranaka]

[*omissis*] [faze nacionalnog postupka koje su dovele do odluke o upućivanju prethodnog pitanja]

[*omissis*] Budući da je ovaj sud 28. srpnja 2023. odgodio svoju presudu radi donošenja formalne odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku Sudu Europske unije [*omissis*];

budući da je pisana presuda dostavljena u elektroničkom obliku 22. ožujka 2024. te je priložena u Dodatku ovoj odluci;

budući da su stranke [*omissis*] dostavile dodatne dokumente kako bi olakšale formalno upućivanje zahtjeva Sudu Europske unije i budući da su oni priloženi navedenoj pisanoj presudi [*omissis*] [*omissis*] [*omissis*], uključujući tri liječnička nalaza u kojima su detaljno navedene tužiteljeve ozljede [*omissis*];

NALAŽE SE da se, u skladu s člankom 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, pitanja kako su iznesena [*omissis*] u pisanoj presudi [High Courta (Visoki sud)] donesenoj 22. ožujka 2024. [*omissis*] upute Sudu Europske unije na odlučivanje[,] pri čemu navedena pitanja glase kako slijedi[:]

[*omissis*] [ponavljanje pitanja navedenih u nastavku]

TE SE NALAŽE općenito prekid ovog postupka do donošenja odluke Suda Europske unije.

Sud [*omissis*] odlučuje da će se o dosad nastalim troškovima odlučiti naknadno.

[*omissis*]

[*omissis*] [ime tajnika]

TAJNIK

Spremno za dostavu: 22. travnja 2024.

[*omissis*] [zastupnici stranaka]

Dodatak na koji se prethodno upućuje

[*omissis*]

THE HIGH COURT (VISOKI SUD)

[2024] IEHC 171

[omissis]

22. ožujka 2024.

[omissis] [nacionalni broj zapisa]

[omissis] [ponovno navođenje stranaka]

IDENTITET SUDA KOJI UPUĆUJE ZAHTJEV

- 1 Ovaj zahtjev upućuje High Court of Ireland (Visoki sud, Irska) [omissis] (u daljnjem tekstu: **sud koji upućuje zahtjev**) [omissis]
- 2 [omissis] [podaci za dostavu]

IDENTITET STRANAKA GLAVNOG POSTUPKA

- 3 [omissis]

PREDMET SPORA

- 4 Predmetni postupak (u daljnjem tekstu: **plenarni postupak**) odnosi se na tužiteljev zahtjev za naknadu na temelju Scheme of Compensation for Personal Injuries Criminally Inflicted (Pravila o naknadi za tjelesne ozljede prouzročene kaznenim djelima, u daljnjem tekstu: **Pravila o naknadi**) koji je podnesen Criminal Injuries Compensation Tribunalu (Sud za naknadu štete prouzročene kaznenim djelima, u daljnjem tekstu: **Sud za naknadu štete**).
- 5 Pravila o naknadi predstavljaju mehanizam koji nije predviđen zakonom, a kojim država trenutačno ispunjava svoje obveze u skladu s Direktivom Vijeća 2004/80/EZ od 29. travnja 2004. o naknadi žrtvama kaznenih djela (u daljnjem tekstu: **Direktiva o naknadi**)¹. Prvonavedeni tuženik, Sud za naknadu štete, nadležno je tijelo za provedbu Pravila o naknadi u državi. Drugonavedeni tuženik državna je služba nadležna za osiguravanje da Sud za naknadu štete djelotvorno provodi Pravila o naknadi. Trećenavedeni tuženik pravna je osoba koja pred zakonom odgovara za djela drugonavedenog tuženika, njegovih službenika i/ili zastupnika. Četvrtonavedeni tuženik državni je odvjetnik imenovan Ustavom Irske protiv [kojeg] je u svojstvu osobe ovlaštene za zastupanje podnesena tužba. U daljnjem tekstu na sve će se tuženike upućivati kao na „tuženike” i/ili „državu”.
- 6 Pitanje u plenarnom postupku koje je dovelo do upućivanja ovog zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. jest hoće li se isključenjem uobičajene

¹ Iako su Pravila o naknadi donesena puno prije Direktive o naknadi.

odštete, uključujući za bol i patnju, iz Pravila o naknadi propustiti zaštititi tužiteljevo pravo na pravičnu i primjerenu naknadu u skladu s člankom 12. stavkom 2. Direktive o naknadi. Sve stranke pred sudom koji upućuje zahtjev slažu se da je potrebno uputiti zahtjev u skladu s člankom 267.

MATERIJALNO ČINJENIČNO STANJE

Napad

- 7 Tužitelj, kvalificirani softverski inženjer rođen u Španjolskoj, bio je 12. srpnja 2015. žrtva teškog kaznenog djela napada u Irskoj kad ga je na ulici ispred njegove kuće napala skupina osoba. Tri pojedinca, od kojih dvoje maloljetnika, kazneno su gonjena i osuđena za različita kaznena djela proizašla iz napada. Tužitelj nije mogao utvrditi identitet svojih maloljetnih napadača.
- 8 Tužitelj je tijekom napada zadobio tešku i trajnu ozljedu oka, kao i druge ozljede. Pojediniosti o njegovim ozljedama na sljedeći su način opisane u zahtjevu koji je Sudu za naknadu štete u njegovo ime podnio njegov pravni zastupnik:

„[Tužitelja] je napala skupina od četiri osobe, koje su ga snažno udarale nogama dok nije pao na tlo te su ga nakon toga još 20-ak minuta nastavile udarati dok je ležao na tlu. [Tužitelj] je tijekom napada izgubio svijest. Zadobio je nekoliko ozljeda očiju, uključujući prijelom očne šupljine ispod lijevog oka, vrlo blizu očnog živca. Morao je operirati oči te je u lijevom oku djelomično izgubio vid. Danas pati i od dvostrukog vida zbog pomicanja očnog mišića. [Tužitelj] je zadobio prijelom čeljusti te mu je napuknuo zub. Zadobio je nagnječenje lijevog ramena. Lijeva ruka neko mu je vrijeme bila u povezu te je ostala djelomično nepokretna. Zadobio je i ozljedu struka i prsnog koša. [Tužitelj] zbog napada pati i od psihičkih poteškoća i tjeskobe. [...]

[Tužitelj] trenutačno pati od bolova i djelomičnog gubitka vida u lijevom oku. I dalje pati od dvostrukog vida u oba oka, osobito nakon što se ujutro probudi. Lijeva ruka i dalje mu je djelomično nepokretna. Pati i od kontinuiranih psihičkih poteškoća i tjeskobe. Zub mu je i dalje napuknut. [...]

[Tužitelj] je zbog incidenta bio odsutan s posla. [...]

[Tužitelj] je dobio otkaz te je trenutačno nezaposlen”².

² Tijekom plenarnog postupka pred sudom koji upućuje zahtjev tužitelj je podnio tri liječnička nalaza u kojima se detaljnije opisuju njegove ozljede. [omissis]

Tužiteljev zahtjev u skladu s Pravilima o naknadi

9 Tužitelj je 1. listopada 2015. Sudu za naknadu štete podnio zahtjev za naknadu u skladu s Pravilima o naknadi. Tužitelj je 14. veljače 2019. obaviješten o odluci Suda za naknadu štete (u daljnjem tekstu: **Odluka**) na temelju koje mu je u skladu s Pravilima o naknadi određena naknada u iznosu od 645,65 eura (u daljnjem tekstu: **odšteta**).

10 U toj je odluci među ostalim bilo navedeno kako slijedi:

„[Tužitelj] je zbog nasilnog napada i premlaćivanja 12. srpnja 2015. u gradu Dublinu zadobio tjelesne ozljede i pretrpio osobni gubitak kad ga je na ulici ispred njegove kuće napala skupina osoba, uključujući maloljetnike, od kojih su neke optužene za različita kaznena djela. [Tužitelj] do danas nije primio naknadu.

Sud za naknadu štete smatra da su izravni troškovi za koje se traži nadoknada izravno pripisivi kaznenim djelima nasilja i da zahtjev ispunjava uvjete iz Općih pravila o naknadi. [...]

Sud za naknadu štete navodi da [tužitelj] nije zatražio nadoknadu troškova nastalih zbog ozljede zuba.

Sud za naknadu štete dobrovoljno dodjeljuje 645,62 eura za [tužiteljeve] izravne troškove koji su izravno pripisivi spornim nasilnim kaznenim djelima, uključujući troškove za koje su podneseni dokazi.

Sud za naknadu štete u skladu s Pravilima o naknadi ne može nadoknaditi gotovinu koja je [tužitelju] ukradena tijekom napada, kao ni drugi gubitak ili oštećenje imovine.”

11 U dopisu Suda za naknadu štete od 14. veljače 2019. nije bila navedena specifikacija odštete, koju su tužiteljevi pravni zastupnici propisno zatražili 3. travnja 2019. Dopisom od 10. travnja 2019. Sud za naknadu štete dostavio je tužiteljevim pravnim zastupnicima specifikaciju odštete, koja je glasila kako slijedi:

<i>„Pristojba za zamjenu vozačke dozvole</i>	<i>44,20 EUR</i>
<i>Pristojba za zamjenu naočala</i>	<i>339,00 EUR</i>
<i>Liječenje</i>	<i>28,82 EUR</i>
<i>Bolnica</i>	<i>100,00 EUR</i>
<i>Putni troškovi</i>	<i>133,63 EUR</i>
<i>Ukupno</i>	<i>645,65 EUR”</i>

- 12 Tužitelj je prijavio samo troškove u iznosu od 645,65 eura te odšteta stoga odražava ukupno potraživanje za izravne troškove. U skladu s odredbama iz Pravila o naknadi odšteta je ograničena na tužiteljeve izravne troškove te se njome ne osigurava nikakva uobičajena odšteta, uključujući za bol i patnju, unatoč teškim i trajnim ozljedama koje je tužitelj zadobio u napadu.

Plenarni postupak

- 13 Tužitelj je 2. kolovoza 2019. pokrenuo plenarni postupak u kojem zahtijeva, među ostalim:
- *Utvrđenje da Pravila o naknadi nisu u skladu s obvezom države na temelju Direktive Vijeća 2004/80/EZ od 29. travnja 2004. i/ili člankom 1. i/ili člankom 3. i/ili člankom 4. i/ili člankom 7. i/ili člankom 9. Povelje o temeljnim pravima u dijelu u kojem ne predviđaju pravičnu i primjerenu naknadu jer isključuju uobičajenu odštetu, uključujući za bol i patnju.*
 - *Utvrđenje da tužitelj kao osoba koja je bila žrtva kaznenog djela, a čija je prava na naknadu država dužna štiti, ima pravo na odštetu zbog boli i patnje.*

NACIONALNA PRAVILA O NAKNADI

- 14 Pravila o naknadi čine administrativni sustav koji nije predviđen zakonom, koji se financira iz godišnjih i ograničenih novčanih potpora i koji je osmišljen kako bi se u odgovarajućim slučajevima žrtvama kaznenih djela isplatila naknada.
- 15 Potreba za takvim Pravilima o naknadi proizašla je iz činjenice da žrtve kaznenog djela nisu imale nikakav praktičan i djelotvoran pravni lijek dostupan za svoje ozljede (uključujući to da se počinitelje možda ne može utvrditi ili da oni možda nemaju dovoljno sredstava za plaćanje odštete ako se njihova odgovornost utvrdi u drugim postupcima). Povijesni kontekst Pravila o naknadi iz 1974. uključivao je terorističke napade eksplozivnim napravama u Dublinu krajem 1972. i početkom 1973.
- 16 Od 1. listopada 1972. osobe koje pretrpe ozljede zbog kaznenog djela nasilja u nadležnosti irske države mogu podnijeti zahtjev za korištenje pravnih lijekova predviđenih Pravilima o naknadi. Pravila o naknadi sastavljena su kako bi bila razumljiva osobi s malo ili nimalo pravnog znanja i kako bi osoba koja djeluje u vlastito ime Sudu za naknadu štete mogla podnijeti zahtjev bez potrebe za pravnom pomoći.
- 17 Sud za naknadu štete osnovan je 8. svibnja 1974. kako bi provodio Pravila o naknadi i obrađivao zahtjeve u prvostupanjskom postupku, a osnovan je prije donošenja Direktive o naknadi. Pravila o naknadi izmijenjena su dvaput otkad su

uvodena, 1986. (Pravila o naknadi koja su važeća u plenarnom postupku^[omissis]) i 2021.^[omissis].

- 18 Točkom 1. Pravila o naknadi predviđa se da se naknada može isplatiti za tjelesnu ozljedu „*ako je ozljeda izravno pripisiva kaznenom djelu nasilja [...]*”. Pravila o naknadi u svojem su izvornom obliku predviđala uobičajenu odštetu, uključujući za bol i patnju, ali je ona uklonjena 1986. jer je u razdoblju duboke gospodarske krize opterećivala financijska sredstva države.
- 19 Pravila o naknadi, kako su izmijenjena 1986., omogućivala su dobrovoljnu („*ex gratia*”) isplatu naknade žrtvi. Konkretno, u njihovoj točki 6. određivalo se da će Sud za naknadu štete odrediti naknadu na temelju odštete u skladu s Civil Liability Actom 1995 (Zakon o građanskopravnoj odgovornosti iz 1995.) (kako je izmijenjen), ali se naknada neće moći isplatiti:
- (a) *u svrhu davanja primjera drugima, kažnjavanja ili kompenzacije psihičke traume dodatnom novčanom naknadom;*
 - (b) *u vezi s uzdržavanjem djeteta žrtve kaznenog djela protiv spolne slobode;*
 - (c) *u vezi s gubitkom života ili smanjenjem očekivanog životnog vijeka;*
 - (d) *ako žrtva umre, u korist njezine ostavine; ili*
 - (e) *ako se ozljede zadobivene 1. travnja 1986. ili nakon tog datuma odnose na bol i patnju. (isticanje dodano)*
- 20 Pravilima o naknadi ne propisuje se gornja granica naknade koju na temelju njih treba platiti. Sudske troškove i izdatke nije moguće nadoknaditi u skladu s Pravilima o naknadi.
- 21 Primarni spor u plenarnom postupku odnosi se na isključivanje isplate naknade za zadobivene ozljede povezane sa žrtvinom boli i patnjom, kao i na usklađenost tog isključivanja s člankom 12. stavkom 2. Direktive o naknadi.

PRAVNI OKVIR

Pravo Europske unije

Direktiva o naknadi

- 22 Člankom 12. stavkom 2. Direktive o naknadi na sljedeći se način zahtijeva da države članice osiguravanjem „*pravičn[e] i primjeren[e] naknad[e]*” štite prava žrtava nasilnog kaznenog djela počinjenog s namjerom u nacionalnim i prekograničnim slučajevima:

„Sve države članice osiguravaju da njihova nacionalna pravila sadrže odredbe o naknadi žrtvama nasilnih kaznenih djela počinjenih s namjerom, na njihovom državnom području, koja jamče pravičnu i primjerenu naknadu žrtvama.”

- 23 U uvodnim izjavama Direktive o naknadi njezini se glavni ciljevi navode kako slijedi:

„(1) Jedan je od ciljeva Europske zajednice ukinuti prepreke slobodnog kretanja osoba i usluga među državama članicama. [...]

(3) Na sastanku u Tampereu 15. i 16. listopada 1999. Europsko je vijeće pozvalo na utvrđivanje minimalnih standarda o zaštiti žrtava kaznenih djela, a posebno o pristupu pravosuđu žrtava kaznenih djela te njihovim pravima na naknadu, uključujući troškove suđenja. [...]

(6) Žrtve kaznenih djela u Europskoj uniji trebale bi imati pravo na pravičnu i primjerenu naknadu [za ozljede] koju su pretrpjele, bez obzira gdje je u Europskoj uniji počinjeno kazneno djelo.

(7) Ovom se Direktivom uspostavlja sustav suradnje radi olakšavanja ostvarivanja naknade žrtvama kaznenih djela u prekograničnim slučajevima, a koji bi trebao funkcionirati na temelju propisa država članica o naknadi žrtvama nasilnih kaznenih djela počinjenih s namjerom, na njihovom državnom području. Stoga bi pravila o naknadi trebala postojati u svim državama članicama. [...]

(10) Žrtve kaznenih djela često ne mogu ostvariti naknadu od počinitelja jer počinitelj nema potrebna sredstva da postupi u skladu s presudom o naknadi ili se počinitelja ne može utvrditi ili sudbeno goniti.”

Sudska praksa Unije

- 24 Sud je članak 12. stavak 2. Direktive o naknadi razmatrao u ograničenoj mjeri. Iako ne postoje predmeti u kojima se izravno i konačno rješava najvažnije pitanje koje je sporno u plenarnom postupku, odnosno treba li se i u kojem dijelu osigurati naknada za imovinski i neimovinski gubitak ili štetu, uključujući bol i patnju, u novijoj odluci Suda u predmetu **BV** daju se korisne smjernice.

Pravična i primjerena naknada

- 25 Sud koji je uputio zahtjev u predmetu **BV** podnio je zahtjev za prethodnu odluku u kojem je pitao, među ostalim, može li se paušalna naknada u iznosu od 4800 eura koja se dodjeljuje žrtvama silovanja na temelju talijanskih propisa o naknadi štete kvalificirati kao „pravična i primjerena” u smislu članka 12. stavka 2. Direktive o naknadi.

- 26 Sud je smatrao da se, iako se Direktivom o naknadi ne isključuju paušalne naknade, ne čini da paušalni iznos od 4800 eura odgovara „*pravičnoj i primjerenoj naknadi*” u smislu članka 12. stavka 2. Sud je prilikom donošenja te odluke utvrdio sljedeća načela:
- i. Države članice raspoložu marginom prosudbe u pogledu iznosa naknade koja se isplaćuje i načina određivanja takve naknade. (t. 58. i 61.)
 - ii. Naknadu štete isplaćuje nadležno tijelo države članice na čijem je državnom području počinjeno kazneno djelo u skladu s nacionalnim propisima o naknadi štete „*čiju je financijsku održivost važno osigurati kako bi se zajamčila pravična i primjerena naknada svim žrtvama nasilnih kaznenih djela*”. (t. 59.)
 - iii. „*Pravična i primjerena naknada*” za potrebe članka 12. stavka 2. Direktive o naknadi ne odgovara nužno naknadi štete koja može biti dodijeljena na teret počinitelja kaznenog djela. Ta naknada štete „*ne mora nužno osigurati potpunu naknadu imovinske i neimovinske štete koju je pretrpjela ta žrtva*”. (t. 60.)
- 27 Sud je utvrdio i sljedeći „relevantan element” za tumačenje članka 12. stavka 2. Direktive o naknadi koji države članice *trebaju* uzeti u obzir kako bi osigurale da se žrtvama nasilnog kaznenog djela počinjenog s namjerom dodijeli „*pravična i primjerena*” naknada:
- i. Država članica prekoračila bi marginu prosudbe dodijeljenu člankom 12. stavkom 2. Direktive o naknadi „*ako bi njezinim nacionalnim odredbama bila predviđena naknada štete žrtvama nasilnih kaznenih djela počinjenih s namjerom koja je isključivo simbolična ili očito nedostatna s obzirom na ozbiljnost posljedica počinjenog kaznenog djela za te žrtve*”. (t. 63. – *isticanje dodano*)
 - ii. Naknada koja se dodjeljuje žrtvama na temelju članka 12. stavka 2. Direktive o naknadi „*predstavlja doprinos naknadi imovinske i neimovinske štete koju su one pretrpjele*”. (t. 64. – *isticanje dodano*)
 - iii. Doprinos naknadi imovinske i neimovinske štete „*može [se] smatrati pravičnim i primjerenim’ ako se njime u odgovarajućoj mjeri nadoknađuju patnje kojima su [žrtve] bile izložene*”. (t. 64. – *isticanje dodano*)
 - iv. Članku 12. stavku 2. Direktive o naknadi ne protivi se isplata paušalnih iznosa naknade ako se iznos može razlikovati „*ovisno o vrsti pretrpljenog nasilja*” kako bi se izbjeglo da je naknada „*očito nedostatn[a]*”. (t. 65. i 66.)
 - v. Paušalna naknada ne može se kvalificirati kao „*pravična i primjerena*” ako se njome ne uzima u obzir „*ozbiljnos[t] posljedica*” za žrtve počinjenog kaznenog djela (t. 69.).

vi. Naknada mora činiti „odgovarajući doprinos naknadi pretrpljene imovinske i neimovinske štete”. (t. 69. – isticanje dodano)

- 28 Nezavisni odvjetnik naveo je u predmetu **BV** da su razlozi i logika koji se primjenjuju na isplatu naknade u skladu s tom direktivom drukčiji od onih koji se primjenjuju na određivanje naknada u skladu s nacionalnim odštetnim pravom. U skladu s nacionalnim odštetnim pravom, počinitelju se obično nalaže potpuno popravljavanje štete ili povrat, a dodijeljeni iznos treba odražavati, što je bliže moguće, punu naknadu za gubitak, povredu ili štetu koju je pretrpjela žrtva. Međutim, logika naknade koju se dodjeljuje na temelju Direktive o naknadi je pružanje (opće) javne (novčane) pomoći žrtvama kaznenih djela, koja ne počiva ni na kakvoj grešci koju su počinila tijela država članica.
- 29 Nezavisni odvjetnik nadalje je u predmetu **BV** naveo da je, iako se zahtjevom da naknada bude pravična i primjerena ograničava diskrecijska ovlast država članica, to ograničenje ipak primjetno „lagano”. Stoga se Direktivom o naknadi državama članicama nedvojbeno dodjeljuje element diskrecije prilikom sastavljanja njihovih propisa o naknadi štete. Međutim, sud koji upućuje zahtjev u ovom predmetu dvoji u pogledu toga jesu li države članice nadležne ograničiti područje primjene svojih propisa o naknadi štete žrtvama nasilnog kaznenog djela počinjenog s namjerom na način da u potpunosti isključe isplatu naknade za neimovinsku štetu, uključujući bol i patnju.

Neimovinski gubitak ili šteta

- 30 Sud u predmetu **BV** nije pojasnio koji bi se gubitak ili šteta mogli smatrati „neimovinskima”. Čini se da Sud to pitanje do danas nije razmatrao u kontekstu Direktive o naknadi.
- 31 Sud je izraz „neimovinska” šteta razmatrao u predmetima u kojima se odšteta tražila u skladu s člankom 340. UFEU-a te u kontekstu zaštite podataka.
- 32 Nezavisni odvjetnik detaljno je razmotrio pojam neimovinske štete na stranici 12. svojeg mišljenja u predmetu **Europska unija (koju zastupa Sud Europske unije)/Kendrion NV** (predmet C-150/17 P, ECLI:EU:C:2018:612), koji se odnosio na tužbu za naknadu štete na temelju članka 340. UFEU-a. Nezavisni odvjetnik naveo je u točki 105. i sljedećim točkama:

„105. Cilj naknade na temelju članka 340. UFEU-a jest vratiti žrtvi, koliko je god moguće, imovinu koju je imala prije nezakonitog postupanja institucije Unije.

Stoga se novčani gubitak koji je izravna posljedica tog postupanja obično mora naknaditi plaćanjem iznosa koji odgovara tom gubitku.

106. Međutim, [taj izračun iznosa jednakog gubitku] nije mogu[ć] za gubitke koji su nenovčani odnosno neimovinski. U većini pravnih sustava pojam ‚neimovinska’ šteta podrazumijeva vrste štete koja su neopipljive i

kojima se ne može lako odrediti ekonomska vrijednost jer one nemaju, strogo govoreći, tržišnu vrijednost. Uobičajeni primjeri takve štete uključuju bol i patnju, duševnu bol, ugrožavanje života ili odnosa. U biti obuhvaća različite oblike fizičke i/ili psihičke štete. [...]

108. Ako se novčana (i nesimbolična) naknada smatra najprimjerenijim oblikom odštete u određenom slučaju nije jednostavno odrediti iznos koji treba dodijeliti. Sudovi koji imaju nadležnost u takvom predmetu moraju procijeniti iznos koji primjereno odražava štetu koju je pretrpjela žrtva, bez neopravdanog kažnjavanja počinitelja nezakonitog ponašanja. U nedostatku očitih ili općeprihvaćenih ekonomskih mjerila, sudovi se mogu voditi samo općim načelima, poput, primjerice, pravednosti, pravosuđa i proporcionalnosti, s jedne strane, i predvidljivosti, pravne sigurnosti i jednakog postupanja, s druge strane.

109. Stoga je neizbježno da će sudovi imati znatnu slobodu pri utvrđivanju postojanja neimovinske štete kako bi odredili najbolji način za primjerenu naknadu te štete i, kada je primjenjivo, izračunali iznos koji treba dodijeliti.”

- 33 Sud je u predmetu **UI/Austrian Post AG, C-300/21**, donio svoju prvu presudu u kojoj je razmatrao neimovinsku štetu u kontekstu članka 82. Uredbe (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka (u daljnjem tekstu: OUZP). Sud je naveo da OUZP ne sadržava odredbu čiji je cilj utvrditi pravila o određivanju naknade štete koju može zahtijevati ispitanik. Prema tome, u nedostatku pravnih propisa Unije u tom području, na pravnom je poretku svake države članice da utvrdi detaljna pravila kojima se uređuju takva pravna sredstva i, osobito, kriterije koji omogućuju određivanje opsega naknade štete koju treba platiti, pod uvjetom poštovanja načela ekvivalentnosti i djelotvornosti. Sud je u predmetu **VB/Nacionalna Agencija Za Prihode** (predmet C-340/21, ECLI:EU:C:2023:986), potvrdio da pojam „*neimovinske štete*” obuhvaća situaciju u kojoj ispitanik iskusi osnovanu bojazan da će dio njegovih osobnih podataka treća strana širiti ili zlouporabiti u budućnosti.
- 34 Komisija je 20. travnja 2009. podnijela Vijeću, Europskom parlamentu i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru izvješće o primjeni Direktive o naknadi. Izvješće je sadržavalo rezultate ispitivanja tadašnje faze provedbe Direktive o naknadi u državama članicama u razdoblju od 1. siječnja 2006. do 31. prosinca 2008. U izvješću je bilo navedeno, među ostalim, da većina država članica u svojim propisima o naknadi predviđa naknade za tjelesne ozljede i smrt, kao i da većina uključuje bolest i povredu psihičkog integriteta. Zaključak je bio da se nacionalnim propisima o naknadi predviđa pravična i primjerena naknada za žrtve i da se čini da države članice u velikoj mjeri ispunjavaju obveze.

Nacionalno pravo

Nacionalno zakonodavstvo

- 35 Pravila o naknadi nisu zakonski instrument. Riječ je o administrativnom postupku u skladu s kojim žrtve kaznenog djela mogu podnijeti zahtjev za naknadu od države. Općepoznato je da su ta pravila donesena prije Direktive o naknadi.

Nacionalna sudska praksa

Relevantna nacionalna sudska praksa u kojoj se razmatra postoji li u skladu s Direktivom o naknadi pravo na naknadu za bol i patnju

- 36 Odluku Suda u predmetu **BV** detaljno je razmotrio Court of Appeal in Ireland (Žalbeni sud, Irska) u predmetima **Doyle/The Criminal Injuries Compensation Tribunal i dr.** i **Kelly/The Criminal Injuries Compensation Tribunal i dr.** [2020] IECA 342 (u daljnjem tekstu: predmeti **Doyle/Kelly**). Žalitelji su osporavali Pravila o naknadi iz više razloga i tvrdili, među ostalim, da se isključenjem naknade za bol i patnju povređuje članak 12. stavak 2. Direktive o naknadi.
- 37 Žalitelji su tvrdili da sudovi trebaju slijediti načela ekvivalentnosti i djelotvornosti i da su na temelju odluke Suda u predmetu **BV** dužni osigurati da se uključivanjem ovlasti za dodjelu uobičajene odštete „uzme u obzir ozbiljnost posljedica štete koju su pretrpjele žrtve” kaznenog djela počinjenog s namjerom. Druge stranke u postupku tvrdile su da utvrđenja Suda u pogledu „pravične i primjerene” naknade (u t. 58. i 61.) treba tumačiti u kontekstu talijanskih propisa o naknadi kojima se predviđaju paušalne naknade. Suprotno tomu, Pravilima o naknadi u Irskoj ne propisuje se gornja granica, a plaćanja su moguća za niz izravnih troškova, uključujući budući gubitak zarade.
- 38 Court of Appeal (Žalbeni sud) potvrdio je u točki 69. da „[v]iše nema nikakve dvojbe u pogledu toga da se Direktivom [o naknadi] na temelju prava Unije doista dodjeljuje pravo na naknadu od države” za žrtve nasilnog kaznenog djela počinjenog s namjerom.
- 39 [Sudac] je na temelju „važnog pojašnjenja” Suda u pogledu područja primjene Direktive o naknadi i njegove potvrde prava na naknadu koje proizlazi iz prava Unije, [omissis] naveo da treba, među ostalim, razmotriti opseg ili područje primjene tog prava i, „konkretno, isključenje naknade za bol i patnju iz irskih Pravila o naknadi [...]”.
- 40 Court of Appeal (Žalbeni sud) naveo je da su u presudi **BV** istaknute napomene koje idu u prilog stajalištima žaliteljâ, ali i stajalištima drugih stranaka u postupku. Napomene koje su uglavnom išle u prilog stajalištima drugih stranaka u postupku sažete su kako slijedi (u t. 129.):

„U potporu stajalištu države idu upućivanja u presudi na diskrecijsku ovlast država članica, potreba da se osigura financijska održivost nacionalnih propisa, činjenica da naknada ne mora biti jednaka onoj koja će se zahtijevati od stvarnog počinitelja, činjenica da je zabranjena naknada koja

je ,isključivo simbolična' ili ,očito nedostatna' te načelno odobrenje propisa koji uključuju paušalni pristup."

- 41 Kad je riječ o stajalištu žaliteljâ, Court of Appeal (Žalbeni sud) istaknuo je „višestruka upućivanja” u presudi **BV** na imovinsku i neimovinsku štetu te je naveo (u t. 129.):

„Međutim, moglo bi se smatrati da jasna i višestruka upućivanja na ,neimovinsku', ali i imovinsku štetu idu u potporu stajalištu žaliteljâ da se naknadu za bol i patnju ne može od početka u potpunosti isključiti."

- 42 U točki 129. Court of Appeal (Žalbeni sud) utvrdio je sljedeće:

„Smatram da predmet BV pruža mnoge smjernice o onome što predstavlja ,pravičnu i primjerenu' naknadu, ali se u njemu ne navodi u konačnici treba li država članica osigurati naknadu za bol i patnju." (isticanje dodano)

- 43 Court of Appeal (Žalbeni sud) smatrao je da će, kako bi se riješilo pitanje treba li Pravilima o naknadi predvidjeti i posebnu i uobičajenu odštetu (imovinska i neimovinska šteta), irski sud možda trebati uputiti zahtjev za prethodnu odluku, međutim, u tom predmetu nije bio spreman uputiti takav zahtjev, među ostalim, zbog preuranjenosti.

Relevantna nacionalna sudska praksa u kojoj se razmatra „neimovinska” šteta

- 44 U irskom pravu nije utvrđeno kakvu bi štetu žrtva nasilnog kaznenog djela počinjenog s namjerom trebala pretrpjeti kako bi bila riječ o „neimovinskoj” šteti. To ne iznenađuje s obzirom na to da se Pravilima o naknadi ne predviđa naknada takve štete. Međutim, navodi se da je Circuit Court (Okružni sud, Irska) u novije vrijeme u manjoj mjeri razmatrao opseg [‘neimovinske’ štete u kontekstu zaštite podataka.

- 45 [Sudac] je u predmetu **Kaminski/Ballymaguire Foods Limited** [2023] IECC 5, [omission] smatrao da je tuženikova povreda članka 117. Data Protection Acta 2018 (Zakon o zaštiti podataka iz 2018.) i/ili OUZP-a dovela do ozbiljnog sramoćenja tužitelja i nedostatka sna i da tužitelj ima pravo na odštetu za neimovinsku štetu. Taj je sud istaknuo čimbenike koji bi se vjerojatno mogli primjenjivati u procjeni neimovinske štete, uključujući sljedeće:

„Ne postoji minimalni prag ozbiljnosti koji bi bio nužan da se podnese zahtjev za naknadu neimovinske štete. Međutim, naknada neimovinske štete ne obuhvaća ,obično nezadovoljstvo'.

Mora postojati povezanost između povrede zaštite podataka i odštete koja se potražuje.

Ako je šteta neimovinska, mora biti stvarna, a ne špekulativna.

Potrebno je dokazati štetu. Iznimno je poželjno podnijeti popratne dokaze. Stoga je, primjerice u zahtjevu za odštetu zbog uznemirenosti i tjeskobe, poželjno podnijeti nezavisne dokaze kao što su na primjer izvješće psihologa ili medicinski dokazi [...].”

Relevantna nacionalna sudska praksa koja se odnosi na funkciju i procjenu odštete za bol i patnju

- 46 Irski Supreme Court (Vrhovni sud, Irska) razmatrao je funkciju uobičajene odštete (ili nenovčane odštete) za bol i patnju u odluci u predmetu **Sinnott/Quinnsworth** [1984] ILRM 523, u kojoj je predsjednik suda naveo sljedeće (na str. 531.):

„Uobičajena odšteta trebala bi predstavljati pravičnu i razumnu novčanu naknadu za bol, patnju, neugodnost i gubitak životnih užitaka koje je tužitelju prouzročila ozljeda ili će ih prouzročiti.”

- 47 Law Reform Commission (Komisija za reformu zakona, Irska) u svojem savjetodavnom dokumentu „Compensating the Victims of Crime” [omissis] navodi da svaka žrtva bilo kojeg kaznenog djela smije pokrenuti spor protiv osobe koja joj je navodno nanijela štetu jer kazneno djelo obično predstavlja i građanski delikt kao što je delikt napada i nanošenja tjelesne ozljede.

- 48 Kad je riječ o procjeni odštete koju treba platiti počinitelj, Court of Criminal Appeal (Žalbeni kazneni sud, Irska) naveo je u predmetu **The People (DPP)/Lyons** [2014] IECCA 27 sljedeće:

„Gotovo se podrazumijeva da je osoba koja počinjenjem kaznenog djela drugoj osobi prouzroči štetu ili gubitak zasebno i samostalno odgovorna za plaćanje pune naknade u građanskom postupku. Riječ je o građanskoj odgovornosti koja ne ovisi o kaznenoj odgovornosti osuđene osobe.”

- 49 Neovisno o mogućnosti odštete sa svrhom davanja primjera drugima, iznos odštete koju počinitelj treba platiti u pogledu takve deliktne odgovornosti vjerojatno će se odrediti s obzirom na Personal Injury Guidelines (Smjernice o tjelesnim ozljedama), dokument koji je Judicial Council (Sudbeno vijeće, Irska) donio 2021., a u kojem se katalogiziraju visine odštete za koje je smatrao da se mogu pošteno i pravedno odrediti za različite vrste tjelesnih ozljeda.

- 50 Supreme Court (Vrhovni sud) istaknuo je u predmetu **DPP/Stephen Duffy** [2023] IESC 1, važnost presude **BV** i u točki 67. naveo:

„[Sud] je naveo i da ‚pravična i primjerena’ naknada za žrtve kaznenog djela ne mora nužno biti jednaka iznosu čije bi se plaćanje moglo naložiti počinitelju radi potpunog popravljavanja štete. Zapravo je riječ o doprinosu naknadi pretrpljene imovinske i neimovinske štete. Nadalje, države imaju pravo osigurati financijsku održivost svojih propisa. Međutim, pri određivanju naknade treba uzeti u obzir ozbiljnost posljedica kaznenog djela za žrtvu te ona ne smije biti ‚isključivo simbolična ili očito nedostatna’.”

NUŽNOST UPUĆIVANJA ZAHTJEVA SUDU

- 51 S obzirom na sve prethodno navedeno, sudu koji upućuje zahtjev čini se da treba pojasniti pitanje zahtjeva li se Direktivom o naknadi od država članica da žrtvama plaćaju naknadu za imovinsku i neimovinsku štetu. Je li „*relevantan element*” koji je Sud utvrdio u presudi **BV** minimalan standard koji je potreban kako bi se osiguralo da se propisom o naknadi određuje „*pravična i primjerena*” naknada žrtvama kaznenog djela počinjenog s namjerom u smislu članka 12. stavka 2.?
- 52 Ako jest, tada se sudu koji upućuje zahtjev čini da je potrebno pojasniti i koji su oblici štete obuhvaćeni „*neimovinskom štetom*” te uključuju li oni, konkretno, žrtvinu „*bol i patnju*”. Ukratko, trebaju li države članice osigurati nekakvu naknadu za bol i patnju.
- 53 Naposljetku, iz presude **BV** jasno proizlazi da „*pravična i primjerena naknada*” za potrebe Direktive o naknadi nužno ne odgovara odšteti koja se u skladu sa Smjernicama o tjelesnim ozljedama može dodijeliti na teret počinitelja tog kaznenog djela. Međutim, sudu koji upućuje zahtjev čini se da je potrebno pojasniti odnos između, s jedne strane, pune naknade (odnosno odštete koja će se vjerojatno dodijeliti žrtvi na teret počinitelja) i, s druge strane, iznosa koji predstavlja „*pravičnu i primjerenu naknadu*” za potrebe Direktive o naknadi.

RAZLOZI UPUĆIVANJA ZAHTJEVA

- 54 Sve stranke pred sudom koji upućuje zahtjev tvrde da je, kako bi se riješila prethodno navedena pitanja koja proizlaze iz plenarnog postupka, sudu koji upućuje zahtjev potrebna pomoć Suda radi tumačenja članka 12. stavka 2. Direktive o naknadi.
- 55 Sud koji upućuje zahtjev slaže se da je nakon odluke Suda u predmetu **BV** potrebno dodatno pojasniti protivie li se Pravila o naknadi, kojima se zabranjuje plaćanje naknade za bol i patnju u slučajevima bez smrtnih posljedica, obvezama koje država ima na temelju članka 12. stavka 2. Direktive o naknadi i, ako da, koje bi kriterije sud koji upućuje zahtjev trebao primjenjivati pri procjeni odštete za „*bol i patnju*”.
- 56 Sud koji upućuje zahtjev obaviješten je da postoji približno 17 zasebnih predmeta koji su u tijeku pred irskim High Courtom (Visoki sud), a u kojima je istaknuto isto pitanje. Pomoć koju će Sud eventualno pružiti u predmetnom postupku koristit će i tim predmetima.
- 57 Kako bi se riješila prethodno navedena pitanja koja proizlaze iz plenarnog postupka, sudu koji upućuje zahtjev potrebna je pomoć Suda u tumačenju članka 12. stavka 2. Direktive o naknadi i u utvrđivanju specifičnih pitanja u nastavku.

PRETHODNA PITANJA

- (a) Zahtijeva li se obvezom koja se državama članicama nalaže člankom 12. stavkom 2. Direktive 2004/80/EZ (u daljnjem tekstu: **Direktiva o naknadi**) u pogledu osiguravanja „pravične i primjerene naknade” žrtvama nasilnih kaznenih djela počinjenih s namjerom da se žrtvi nadoknade i imovinska i neimovinska šteta u smislu presude **Presidenza del Consiglio dei Ministri/BV (u daljnjem tekstu: BV)** (predmet C[-]129/19, EU:C:2020:566)?
- (b) Ako je odgovor na pitanje (a) potvrđan, koje oblike štete obuhvaća „neimovinska šteta”?
- (c) Konkretno, obuhvaća li „neimovinska šteta” žrtvinu „bol i patnju”?
- (d) Ako je odgovor na pitanja (a) i (c) potvrđan, uzimajući u obzir da su države članice dužne osigurati financijsku održivost svojih propisa, kakav bi odnos trebao biti između „pravične i primjerene naknade[”] dodijeljene žrtvi u skladu s Direktivom o naknadi i naknade štete na temelju deliktne odgovornosti koja bi se toj žrtvi dodijelila na teret odgovarajućeg počinitelja kaznenog djela kao počinitelja građanskog delikta.
- (e) Može li se naknadu koja je za žrtve nasilnih kaznenih djela počinjenih s namjerom utvrđena „Pravilima o naknadi za tjelesne ozljede prouzročene kaznenim djelima” (u daljnjem tekstu: **Pravila o naknadi**) smatrati „pravičnom i primjerenom naknadom žrtvama” u smislu članka 12. stavka 2. Direktive o naknadi ako je žrtvi dodijeljen iznos od 645,65 eura za tešku ozljedu oka koja je dovela do trajnog oštećenja vida?

STAJALIŠTE SUDA KOJI UPUĆUJE ZAHTEJEV

- 58 U preporukama Suda namijenjenim nacionalnim sudovima koje se odnose na pokretanje prethodnog postupka (2019/C3 80/01) navodi se da sud koji upućuje zahtjev može sažeto iznijeti svoje stajalište o odgovoru koji treba dati na upućena prethodna pitanja jer takva naznaka može biti korisna Sudu.
- 59 Stajalište suda koji upućuje zahtjev u pogledu problema istaknutih u prethodno navedenim pitanjima (a) do (c) glasi kako slijedi:

Tri upućivanja Suda (u t. 60., 64. i 69. presude **BV**) na „pravičnu i primjerenu naknadu” koja uz „imovinsku štetu” izričito obuhvaća i „neimovinsku štetu” snažno upućuju na to da se naknada za „neimovinsku štetu” ne može u potpunosti isključiti.

Neimovinska šteta ili gubitak konceptualno se ne razlikuje od „boli i patnje” za koju bi uobičajena odšteta trebala predstavljati pravičnu i razumnu novčanu naknadu.

Osim toga, Sud je u točki 64. presude **BV** naveo da naknada koja se dodjeljuje žrtvama predstavlja „doprinos naknadi imovinske i neimovinske štete koju su one pretrpjele”. Sud je zatim naveo da se takav doprinos može

smatrati „*pravičnim i primjerenim*” ako se njime u odgovarajućoj mjeri nadoknađuju „*patnje*” kojima su žrtve bile izložene. Upućivanje na „*patnje*” također snažno upućuje na to da se „*bol i patnja*” moraju nadoknaditi barem u određenoj mjeri.

Naposljetku, teško je zamisliti kako se može smatrati da se u okviru naknade uzima u obzir „*ozbiljnost posljedica*” za žrtvu (u skladu s t. 63. i 69. presude **BV**) ako je odšteta za „*bol i patnju*” u potpunosti isključena.

Prema tome, kako bi je se kvalificiralo kao „*pravičnu i primjerenu naknadu*” u skladu s člankom 12. stavkom 2., naknada žrtvi mora uključivati određeni doprinos u pogledu „*boli i patnje*”.

22. ožujka 2024.

RADNI DOKUMENTI